

УДК 81'373.7:[811.134.2+811.161.2]
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2020-1-21>

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІКИ КОЛЬОРУ В ІСПАНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Гродська Еліна Борисівна,
кандидат культурології,
доцент кафедри іноземних мов
Одеський національний політехнічний університет
grodskaelina@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1122-2878

Статтю присвячено дослідженню українських та іспанських позначень кольору на матеріалі сучасних тлумачних словників, у т. ч. публікацій сучасної преси, Інтернету, наукових і професійно-спрямованих текстів. **Мета.** Головною метою дослідження є виявлення й опис загальних і специфічних рис іспанських та українських метафор кольору, які репрезентують фрагменти національних мовних картин. **Методи.** Специфіка дослідження передбачає використання різних методів звернення до матеріалу, в нашій роботі основним є комплексний метод. Також використовується порівняльний метод, що виявляє схожість і відмінність у структурі, семантиці та функціонуванні імен зі значенням кольору, а також дозволяє встановити коло міжмовних відповідностей і відмінностей у межах досліджуваних явищ. **Результати.** Існує думка, що фразеологічні одиниці дуже поширені в повсякденній мові, і в таких фразеологічних одиницях передається емоційний стан людини, її позитивні та негативні риси характеру, різні соціальні та культурні явища, хоча значення кольорів у різних мовах не завжди збігається, тому кількість фразеологічних одиниць з одним і тим самим кольором у різних мовах різна через розбіжності у сприйманні довкілля та різне психологічне тлумачення кольорів. **Висновки.** Таким чином, у дослідженні ми довели, що колір і гармонія навколишнього світу відіграють значну роль у культурі всіх народів, тож, аби зрозуміти мову того чи того народу, необхідно вивчити вплив кольору в їхній культурі. Дослідники стверджують, що розуміння кольору, а також пов'язаних із ним асоціацій ґрунтуються на віковічних традиціях певного народу. На матеріалі фразеологізмів кольору іспанської мови нами було встановлено, що найчастіше вони не можуть бути перекладені українською дослівно через відсутність у ній схожого символу або асоціації з тим або тим кольором. Зазвичай такі вирази перекладаються описово або за допомогою українських фразеологізмів, в основі яких лежать інші образи. Ряд фразеологізмів кольору іспанської мови, не виявляючи структурних аналогів в українській, має прозорий сенс через збіг тієї чи тої колірної асоціації. Отже, можемо зазначити, що кожна мова має свій спосіб «членування» спектру, тобто колір пов'язаний з історією народу, його культурою, побутом, традиціями тощо.

Ключові слова: метафори кольору, фразеологічні одиниці, іспанська мова, національні мовні картини, комплексний метод дослідження.

CULTURAL-LINGUISTIC FEATURES OF SPANISH COLOUR IDIOMS AND SYMBOLS

Grodka Elina Borisovna,
Ph.D. in Cultural Studies,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Odessa National Polytechnic University
grodskaelina@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1122-2878

The article is devoted to the research of Ukrainian and Spanish color designations on the material of modern interpretative dictionaries, including publications of the modern press, the Internet, scientific and professionally oriented texts. **Purpose.** The main purpose of this study is to identify and describe the general and specific features of Spanish and Ukrainian color metaphors that represent fragments of national language paintings. **Methods.** The specificity of the study involves the use of different methods of accessing the material, in our work the main is a comprehensive method of research. Also, our study uses a comparative method that reveals similarities and differences in the structure, semantics, and functioning of names with color values, and allows us to establish a range of interlanguage correspondences and differences within the phenomena under study. **Results.** It is believed that phraseological units are very common in everyday language, and such phraseological units convey the emotional state of the person, its positive and negative character traits, and different social and cultural phenomena. Although the meaning of colors in different languages is not always the same, so the number of phraseological units the same color in different languages is different due to differences in the perception of the environment and different psychological interpretation of colors. **Conclusions.** Thus, in this study we have shown

that the color and harmony of the outside world plays a significant role in the culture of all peoples, and in order to understand the language of a particular nation, it is necessary to study the influence of color in their culture. Researchers argue that color understanding, as well as its associated associations, is based on the centuries-old traditions of a particular people. Based on the material of phraseologisms of the color of the Spanish language, we have found that most often they cannot be translated into Ukrainian literally because of the absence of a similar symbol or association with one or another color. As a rule, such expressions are translated descriptively or with the help of Ukrainian phraseologisms, which underlie other images. A number of phraseologisms of the color of the Spanish language, without revealing structural analogues in Ukrainian, have a transparent meaning due to the coincidence of one or another color association. So, it can be noted that each language has its own way of "membership" of the spectrum, that is, color is connected with the history of the people, their culture, life, traditions and so on.

Key words: color metaphors, phraseological units, Spanish, national language pictures, complex research method.

Вступ

Здавна люди надавали особливого значення «мові кольорів», що відображено у стародавніх міфах, народних оповіданнях, казках, різноманітних релігійних і містичних ученнях. І сьогодні проблема кольорового символізму є однією з центральних проблем сучасної лінгвістики, психології, культурології тощо (Luque Nadal, 2012). Походження кольорового символу, його зміст, відношення до тих чи тих подій і явищ у житті людей, міжкультурна різниця у кольоровій символіці є одним із головних питань цієї проблеми, що найяскравіше виявилось у фразеології, котра є одним з чи не найдавніших мовних пластів. Таким чином, особливо яскраво культурно-національні особливості навколишньої дійсності представлені у фразеології. Фразеологія – це такий пласт мови, в якому відображена самотність того чи того народу, тому стає зрозумілим її значення у викладанні та вивченні іноземної мови. Існує думка, що фразеологічні одиниці дуже поширені в повсякденній мові, навіть стверджують, що 70% дорослого мовлення може складатися з фразеології, тож, якщо це так, неможливо залишати її осторонь (Mellado Blanco, 2015). У таких фразеологічних одиницях передається емоційний стан людини, її позитивні та негативні риси характеру, різні соціальні та культурні явища, хоча значення кольорів у різних мовах не завжди збігаються, тому кількість фразеологічних одиниць з одним і тим самим кольором у різних мовах різна через розбіжності у сприйманні довкілля та різне психологічне тлумачення кольорів.

1. Концептуальний апарат дослідження

Головного *метою статті* є виявлення й опис загальних і специфічних рис іспанських та українських метафор кольору, які репрезентують фрагменти національних мовних картин.

Теоретичні передумови. Кольори у фразеологічних одиницях вважаються метафорою.

Метафору вчені відносять до провідних засобів моделювання картини світу (Аругюнова, 2004, Гуцуляк, 2013, Mellado Blanco, 2015). Так, З. Попова та І. Стернін (2015) поряд із номінативними і функціональними засобами створення мовної картини світу відзначають також образні засоби, у т. ч. національну метафорику. Метафора може бути джерелом відомостей про глибинні розумові процеси, що відбуваються у свідомості носіїв мови і впливають на формування мовної картини світу. Вивчення феномену метафори – один із найважливіших напрямів когнітивної лінгвістики (Lakoff, 2004; Johnson, 2004; Ibarretxe-Antuñano, 2012; Valenzuela, 2012), у якій метафора розглядається як основна ментальна операція, як засіб пізнання, структуризації та пояснення світу (Глазунова, 2000: 155).

Методологія. Специфіка дослідження передбачає використання різних методів звернення до матеріалу, в нашій роботі основним є комплексний метод. Також використовується порівняльний метод, що виявляє схожість і відмінність у структурі, семантиці та функціонуванні імен зі значенням кольору, а також дозволяє встановити коло міжмовних відповідностей і відмінностей у межах досліджуваних явищ. Водночас залучаються фактичні дані з етимології деяких лексичних одиниць, у зв'язку з цим використовується історико-семасіологічний підхід до аналізу мовного матеріалу, який дозволяє розглядати розвиток семантики прикметників зі значенням кольору, починаючи з древнього синкретизму імені (як початкового етапу семантичного процесу). У розв'язанні названих завдань дослідження ми використовували дистрибутивний метод, аналіз словникових дефініцій, описовий метод, що дозволяє у всіх деталях і системно схарактеризувати аналізований матеріал.

Матеріали дослідження. Українські та іспанські позначення кольору розглядаються на синхронному зрізі, оскільки основним джерелом мовного матеріалу є сучасні тлумачні

словники, в т. ч. публікації сучасної преси, Інтернету, наукові та професійно-спрямовані тексти. Збиранню й осмисленню мовного матеріалу багато в чому сприяли: «Diccionario de la lengua española» Real Academia Española (2014, 23 ed.), «Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles» Seco, M., Andrés, O. y G. Ramos (2004), «Refranero multilingüe» Sevilla Muñoz, J. y M.I.T. Zurdo Ruiz-Ayúcar (2009).

2. Символіка кольору в іспанській та українській фразеології

Таким чином, у дослідженні ми довели, що колір і гармонія навколишнього світу відіграє значну роль у культурі всіх народів, тож, аби зрозуміти мову того чи того народу, необхідно вивчити вплив кольору в їхній культурі. Дослідники стверджують, що розуміння кольору, а також пов'язаних із ним асоціацій ґрунтуються на віковичних традиціях певного народу.

Federico Garcia Lorca (Federico Garcia Lorca, 1975) вважав, що метафора є рідною дочкою уяви, «іноді їй дає життя раптовий спалах інтуїції, просвітленої довгою тугою передчуттів». Про виникнення метафори він писав: «Щоб метафора ожила, потрібні дві умови: форма і радіус дії – ядро в центрі та перспектива навколо. Ядро розкривається, наче дивна, незнана квітка, але в навколишньому сьайві ми знаходимо її назву й відчуваємо її аромат...».

Для порівняння й аналізу були взяті метафори з тими кольорами, що найчастіше вживаються в іспанській та українській мовах.

Поля основних кольорів в обох мовах збігаються, за винятком блакитного і синього, яким в іспанській мові відповідає azul. Тут правомірно говорити і про мовну картину світу, що відіграє важливу роль у процесі пізнання і формування концептуальної системи носіїв мови, оскільки мовне мислення чинить активний вплив на свідомість. У зв'язку з цим вказуємо на позначення основних назв спектра в українській мові: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий; в іспанській мові: rojo, anaranjado, amarillo, verde, violeta, i azul НЕ = синій, i не = блакитний, azul = синій + блакитний, також у двох системах розглядаються загальні назви ахроматичних кольорів, представлені трьома назвами: білий (blanco), сірий (gris), чорний (negro) (Seco, Andrés & Ramos, 2004).

В українській та іспанській мовах створюються специфічні кольорні позначення, засто-

совні лише до певних предметів. Спеціальними прикметниками у двох мовах позначаються колір волосся людини (triqueño – темно-русявий, rubio – білявий, castaño – темно-русявий), колір його шкіри (moreno – смаглявий, zarco – білий, amoratado – фіолетовий, синюватий); в іспанській відзначені назви кольору паперу (agarbanzado – має колір турецького горіху), кольору міді (mochoso – позеленілий), кольору пшениці (seburro – білий), кольору птиці (lempo – чорнуватий) і т. д. У мові є навіть спеціальні позначення назви кольору на гербах: gules (червоний), argen (білий, срібний), sinople (зелений), sable (чорний) (Diccionario de la lengua española, 2014).

Загалом в іспанській системі відтінки кольорних відчуттів відрізняються більш детально, ніж в українській. Якщо слід позначити колір, то українська мова насамперед використовує прикметники основних кольорів, а відтінки висловлює через ці кольори, модифікує різними словотворчими засобами. В іспанській мові відтінки позначаються не через основні кольори, а особливими словами. Іспанські способи позначення, хоча і більш детальні, не мають тієї внутрішньої взаємозалежності елементів, яка характеризує українську систему. Зустрічаючись із такими відтінками, як tinto, cinzolino, pardo, zarco і т. д., ми не можемо за формою цих найменувань визначити, якого кольору відтінки вони позначають. Вони мотивовані поза колом основних кольорних позначень.

Носії іспанської мови при позначенні кольору вибудовують асоціативний ряд. Використання описових конструкцій є відображенням мовної картини світу. Тільки в іспанській мові, на відміну від української, існують відтінки позначення кольору, такі як: el color de las manzanas – колір яблук, el color dorado de la gente de mar – золотий колір жителів узбережжя, el azul de la noche – синій колір ночі, el color casi marrón – ледь коричневий колір (Luque Nadal, 2012).

Порівняння прямих і переносних позначень кольору в іспанській та українській мовах показує, що в метонімії проявляється тенденція іспанської мови до використання слів більш абстрактного значення (tiene unos ojos grises siempre alegres – її сірі очі завжди веселі, un poco la cabeza gris – сива голова, mil surcos grises – тисяча сірих зморшок, días iguales, grises – однакові сірі дні).

Метафоричні значення іспанської мови йдуть далі від прямого, більш того, «асоціативна мотивованість» значень не завжди від-

повідляє логічній оцінці відповідних понять: lila (бузковий колір) – lila (дурень), blanco (білий колір) – blanco (дурень), aplomado (свинцевого кольору, сіруватий) – aplomado (лінивий, неповороткий). У всіх цих явищах відображається загальна, легша метафоризація в іспанській мові, ніж в українській (Sevilla Muñoz, Zurdo Ruiz-Ayúcar, 2009).

Здатні належати до різних словотворчих типів при вираженні декількох значень, широко поширені в іспанській словотворення на -ado: perlado, limonado, colorado, aplomado. Прикметники perlado і limonado у словосполученнях типу collar perlado (намисто з перлів), pastel limonado (лимонне тістечко) мають значення «властивий, що належить тому, що зазначено виробляють словом» і значення кольору того, що зазначено мотивуючим словом у словосполученнях типу: bufanda perlada (перлового кольору кашне), tela limonada (тканина лимонного кольору). Семантичні моделі дозволяють розглядати словотворчу омонімію як системне мовне явище, властиве і українській, і іспанській мовам.

За нашими спостереженнями, в метафорах кольору української та іспанської мов використовуються основні ахроматичні кольори – чорний і білий.

Як в іспанській, так і в українській мовах білий колір означає добро, мир, світло, чистоту, цнотливість, святість, відвертість, спокій, правду, божественне, вічне, духовне. В українській культурній традиції білий колір викликає приємні асоціації: білі руки, біле личко, біла хата, білий лебідь, білий цвіт на калині. Далі наведені приклади метафор іспанської мови, які виражають страх, незвичність, недослідженість, безгрішність, святість, відмінність тощо: ponerse blanco del miedo (побіліти від страху); blanco como el papel, el muerto (білий як смерть); envidia blanco, alma blanca (біла заздрість, біла душа); cartilla de lincenciamieto (білий квиток); mirlo blanco (біла ворона); verso libre, baile blanco (білий вірш, білий танець); mago blanco, clero secular (білий маг, біле духовенство); estar, quedarse en blanco (бути не в курсі справ); negro sobre blanco (чорним по білому); esto está sólo hilvanado, poco disimulado (це шито білими нитками); lugar en blanco (біла пляма); en pleno día (серед білого дня); noches blancas (білі ночі).

Характерною особливістю чорного кольору є те, що для всіх народів він символізує «погане» – смерть, траур, скорботу, меланхолію, приниження, руйнування (Гуцуляк,

2013). Символіка чорного кольору побудована на протиставленні білому. У наведених прикладах колір має негативне значення: caer de lo blanco a lo negro (впасти з неба на землю, спуститися з небес); poner negro sobre blanco (писати чорним по білому); pagar en negro (платити чорним налом); convertir en blanco lo negro (перекрутити істину, видати чорне за біле); decir blanco hoy y negro mañana (говорити сьогодні одне, завтра інше, постійно міняти свою думку); no distinguir lo blanco de lo negro (зовсім не розбиратися в чомусь); pasarlas negras (бідувати, мучитися, микатися); ponerse negro a uno (злити, дратувати, доводити до сказу, виводити з себе); estar negro (розізлилися); tener la negra (попасти у полосу невдач); suerte negra (зла доля).

Висновки

На матеріалі фразеологізмів кольору іспанської мови нами було встановлено, що найчастіше вони не можуть бути перекладені українською дослівно через відсутність у ній схожого символу або асоціації з тим або іншим кольором. Зазвичай такі вирази перекладаються описово або за допомогою українських фразеологізмів, в основі яких лежать інші образи. Так, в іспанській мові функціонує метафора colgar el / un marrón a alguien (повісити щось коричневе на кого-небудь), який не має еквівалента в українській мові і тому перекладається описово «звинуватити кого-небудь у чомусь поганому». Або, наприклад, метафора libro verde (зелена книга), яка викликає в українськомовного носія насамперед асоціації з природою, екологією, навколишнім середовищем, однак дається у значенні «книга або журнал, де публікуються забавні відомості про країни та їхніх жителів, позитивні та негативні моменти родоводів того чи того роду».

Ряд фразеологізмів кольору іспанської мови, не виявляючи структурних аналогів в українській, має прозорий сенс через збіг тієї чи тої колірної асоціації, як, наприклад, у таких висловлюваннях: cruzar con el disco en rojo (перетнути (дорогу) з червоним диском) – «проїхати на червоний колір (світлофора)»; estar de un humor gris (перебувати в сірому настрої) – «бути не в дусі, хандрити, тужити».

Деякі стійкі словосполучення іспанської мови, крім загальноприйнятих міжнародних значень, реалізують додаткові, що є національними. Візьмемо, наприклад, метафору bandera negra (чорний прапор, еквівалент якого в українській мові – «чорний (піратський) прапор». Водночас у Піренейському національному

варіанті іспанської мови ця метафора реалізує додатковий сенс – «ворожість», «надмірна суворість щодо чого- або кого-небудь».

Отже, можемо зазначити, що кожна мова має свій спосіб «членування» спектра, тобто колір пов'язаний з історією народу, його культурою, побутом, традиціями тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н.Д. Трудности перевода с испанского языка на русский. Москва : Высшая школа, 2004. 109 с.
2. Глазунова О.И. Логика метафорических преобразований. Санкт-Петербург, 2000. 190 с.
3. Гуцуляк Т. Художня метафора як джерело формування синонімічних засобів української мови. *Філологічні науки*. 2013. № 1. С. 51–57.
4. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. Москва, 2016. 256 с.
5. Mellado Blanco C. Parámetros específicos de equivalencia en las unidades fraseológicas. *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*. 2015. № 33. P. 153–174. URL: http://www.linred.es/articulos_pdf/LR-articulo-24042017.pdf (дата звернення: 12.10.2019).
6. Diccionario de la lengua española (DLE). 2014. Madrid : Real Academia Española (RAE). URL: <https://www.rae.es/diccionario-de-la-lengua-espanola/la-23a-edicion-2014> (дата звернення: 12.09.2019).
7. Гарсиа Лорка Ф. Об искусстве. Москва : Искусство, 1975.
8. Luque Nadal L. Principios de culturología y fraseología españolas. Creatividad y variación en las unidades fraseológicas. Frankfurt am Main, Berlin, Berna, Bruselas, New York, Oxford, Vienna : Peter Lang, 2012.
9. Ibarretxe-Antuñano I., Valenzuela J. Lingüística Cognitiva. Barcelona : Anthropos, 2012.
10. Popova Z., Sternin I. Language and National Picture of the World. Moscow – Berlin : Direct – Media, 2015.
11. Seco M., Andrés O. & Ramos G. Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles. Madrid : REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (RAE), 2004.
12. Sevilla Muñoz J., Zurdo Ruiz-Ayúcar M.I.T. Refranero multilingüe. Madrid : Instituto Cervantes (Centro Virtual Cer-

vantes), 2009. URL: <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/> (дата звернення: 12.09.2019).

REFERENCES:

1. Arutyunova, N. (2004): Trudnosti perevoda s ispanskogo yazyka na russkij [Translation problems from Spanish to Russian]. Moscow: High School.
2. Glazunova, O. (2000): Logika metaforicheskikh preobrazovanij [Logic of Metaphorical Transformations]. Saint Petersburg: Pyter.
3. Gutsulyak, T. (2013): Khudozhnia metafora yak dzherelo formuvannia synonimichnykh zasobiv ukrainskoi movy [Artistic metaphoric expression as a source of formation of synonymous means of Ukrainian language]. Kyiv: Philological.
4. Lakoff, G., Johnson, M. (2004): Metaphors We Live By. Moscow: Editorial.
5. Mellado Blanco C. Parámetros específicos de equivalencia en las unidades fraseológicas. *Revista de Filología de la Universidad de La Laguna*, 2015. № 33, pp. 153–174. Retrieved 12 October 2019 from http://www.linred.es/articulos_pdf/LR-articulo-24042017.pdf.
6. Diccionario de la lengua española (DLE). La 23.ª edición (2014). Madrid: Real Academia Española (RAE). Retrieved 12 September 2019 from <https://www.rae.es/diccionario-de-la-lengua-espanola/la-23a-edicion-2014>.
7. Garcia Lorca, F. (1975). Ob iskusstve [Thoughts about Art]. Moscow: Iskusstvo.
8. Luque Nadal L. Principios de culturología y fraseología españolas. Creatividad y variación en las unidades fraseológicas. Frankfurt am Main, Berlin, Berna, Bruselas, New York, Oxford, Vienna: Peter Lang, 2012.
9. Ibarretxe-Antuñano I., Valenzuela J. Lingüística Cognitiva. Barcelona: Anthropos, 2012.
10. Popova Z., Sternin I. Language and National Picture of the World. Moscow – Berlin: Direct – Media, 2015.
11. Seco M., Andrés O. & Ramos G. (2004.) Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles [Documentated phraseological dictionary of current Spanish. Spanish locutions and idioms]. Madrid: Real Academia Española (RAE).
12. Sevilla Muñoz J., Zurdo Ruiz-Ayúcar M.I.T. (2009). Refranero multilingüe [Multilingual proverb]. Madrid: Instituto Cervantes (Centro Virtual Cervantes). Retrieved 12 September 2019 from <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>.

*Стаття надійшла до редакції 02.03.2020.
The article was received March 2, 2020.*